

Bontják a budai házakat.

Mindennapi sétáink közben rápillantunk néha egy-egy régi házra, önkéntelenül megállunk és képzeletünk elcsapong a múltba. Buda girbe-görbe, hegynek kapaszkodó utcái, lépcsői és közei mentén áll még a legtöbb kis ház, odon épület és aki a mult hangulatával, romantikus álmodozással akar töltözni, nemrég még elbolyonghatott a régi Budán. Régi Buda! Hovatovább alig marad már belőle valami. Tabánt elszöpperte a városrendezés és vaióban nehéz volna választani a pompázó park és az elhanyagolt, szennyes, gyér világítású Tabán között. Mégis, ha a Vizivárosban járunk, borongó hangulat fog el bennünket, és szinte megfájdul a szívünk, amint néha az odon, regényesbájú utcákra térve, egy-egy megszokott régi ház helyén már üres telek tángol és csak a ház helyi sarkainak látunk kötörmelékeket, téglahalmazokat. Bontják a budai házakat, eltűnik a régi Buda...

Lebontott házak, eltűnt emlékek.

Akár gyalog, akár villamoson jártunk a Margit-köruton, mindig megakadt a szemünk egy hosszú, feltűnő homlokzatu, régi földszintes házon, Margit-körut 29. Homlokzatán borjufej és más mészarosjelvények domborműve, ablakain pedig remekművű kovácsolt vasrácszat keltette fel az érdeklődést. Ez év február végén Budának ez egyik legszebb házat is lebontották. Egy ablakács és a homlokzat domborművei a Fővárosi Muzeumba kerültek, a többi rácsot pedig beépítik az új házba, amely már nem földszintes, hanem hatemeletes lesz.

Nemrég a Fő-utca 28. számú házra támadtak a csákányok. Ez a XVIII. századból való épület az öreg fákkal teli hangulatos tér keretéhez tartozott. A régi zeneiskolába járó budai lányok kedves órákat töltöttek a lebontott ház meghitt kis cukrászdájában. Mikor bontani kezdték az épületet — mint bucsújárók látogattak ide.

A napokban bontották le a Lánchid-utca 17. számú egyemeletes házat, amely a királyi vár bástyájának támaszkodott. Helyébe ötemeletes házat emelnek, amely már nemcsak a bástyát, hanem a királyi vár fát is eltakarja majd. A házat bontó munkások érdekes leletekre bukkantak. A földből, az udvar magasságában, különböző méretű negyven kögolyót ástak ki. Az ilyen kögolyókat mozsarakból lötték ki hajdan és bár 1848-ban is használta a katonaság a hatvanfontos bombamozsarat, nem valószínű, hogy ezeket ide lötték volna. Találtak még egy vaságyugolyót és több repeszdarabot, melyek valószínűen az 1849-iki ostromból kilőtt golyókból kerültek ide. Lehetséges, hogy a budai arzenál egyik raktára volt itt és annak a maradványára lettek.

Megújítják a Vár régi házait.

Mióta Franciaország 1834-ben példát mutatott, más országok és így Magyarország is törvénybe iktatta a műemlékek, vagyis a történelmi és művészi értékű maradványok védelmét. 1872-ben létesítették a Műemlékek Országos Bizottságát, amely összeírta és véleményező testület és az 1881-iki ingatlan-törvény keretében intézkedett a törvényhozás a műemlékek megvédéséről.

Mégis lebontották 1895-ben a Vár egyik legszebb műemlékét, a Bécsikaput, miután az 1848-ban megépített várfal többi bájosa, történelmi nevezetességű kapuja is eltűnt a helyéről. A XVIII. századból való egyemeletes Marcibányi-házat a háború előtti esztendőben bontották le és helyébe esztelenül nagy, a Vár képteljesen elrontó ötemeletes bérház épült. A Vár művészi és történelmi tekintetből egyaránt legszebb helyét, a Szentháromság-teret, az új pénzügyminisztérium óriási épülete csufítja el, viszont eltűnt a Várból a horvát-szlavon minisztériumnak művészi szempontból értékes egykori épülete, amely a külföldi hatásokat feldolgozó hazai építészet érdekes emléke volt. Lebontották a várbeli kaszinó épületét is és nincs már meg az új Levéltár-épület telkének egyik sarkán álló történelmi nevezetességű Gárdaház sem. Ebben az épületben Martinovics és társai kivégzése után Bacsnányi János, Kazinczy Ferenc, Verseyhy Ferenc, Szentjóbi Szabó László magyar írók és „öcszeskűvő” társaik raboskodtak 1795-ben.

Most már jobban védik a Vár barokk emlékeit, a műemlék-jellegű házakat. A magánházak tulajdonosai is megbecsülik a mult építészetének emlékeit és művészettörténeti tudással bíró, a műemlékek iránt érzékkel bíró műépítésszel visszaállítatják házaik eredeti stílusát. Az elmúlt esztendőben újította meg egy budapesti műépítész az Uri-utca 45. számú házat, amely reneszánsz-alapokon épült fel. Átépítette az Uri-utca 40. számú házat, a Vár legszebb gótikus kapujával, a Fortuna-utca 7. a Werbőczy-utca 6. a Disz-tér 10. az Országház-utca 5. majd a Werbőczy-utca 3 és 5 számú házat, továbbá a Fortuna-utca 12. számú épületet. E ház kapujának eredeti alakját állította vissza, amely a 80-as években átépítés közben eltűnt a vakolat alatt. Megújította az 1716-ból ittmaradt, török fejjel díszített Fortuna-utca 21. számú házat is, valamint visszaállította a Szentháromság-utca és Uri-utca sarkán levő Ferencfalamb-épületet. Most kerül átépítésre egy Werbőczy-utcai ház. Ma már kevés régi leleire bukkantunk, de az Uri-utca 40. számú házban gótikus oszlopféjet találtak. A Werbőczy-utca 5-ben pedig kis párkánytöredéket, amely Mátyás király reneszánsz palotájából származhatik. A Fortuna-utca 6. számú házban ezüstleltre, XV.—XVI. századbeli érmékre bukkantak.

A Vár műemlék-jellegű házait így egyelőre veszedelem nem fenyegeti, de sok más régi budai ház helyébe emeletes bérház épül. A fejlődés száguld útján a végtelen időben és mint Baudelaire írja versében a régi Párizsról, mely eltűnt: „nagy városoknak képe, gyorsabban, mint szívünk, megújul szüntelen” — és az ősi Buda is ujjáalakul. **Tamás Ernő.**

Megsemmisítették gróf Teleki János mandátumát.

A közigazgatási bíróság Mojzes Jánost jelentette ki nagybaracscai képviselőnek. — Súlyos büntetések hamisításokért és törvénytörésekkért.

Szombaton ismét súlyos ítéletet hozott a közigazgatási bíróság egy választási panasz alapján. Megsemmisítette a nagybaracscai választást és odaítélte a választókerület mandátumát az ellenzéki jeleltnek, akit a bíróság megállapítása szerint, törvénybeütköző módon, szabálytalan eszközökkel, hamisítások árán töltek el a mandátumtól. A közvélemény megdöbbenéssel veszt tudomást arról, hogy magas bírói székből — rövid egymásutánban, ki tudja hányadszor —, újból súlyosan megbélyegző ítélet hangzott el arról a választási rendszerről, amely lehetővé teszi, hogy törvénytörések döntsék el a képviselőválasztások sorsát.

Választások megsemmisítése ilyen arányokban, mint most történik, minden bizonnyal példa nélkül áll a magyar választások történetében. Ezt a figyelmeztetést tudomásul kell vennie annak a többségi pártnak is, amelynek szervezkedési módszereiről mostanában annyi kritika hangzik el az országgyűlés mindkét Házában és egyebütt is. Bizonyos, hogy a legutóbbi választás közismert tulcapásaiban és erőszakoskodásaiban megnyilatkozó eszközök, amelyek most meglevenednek a sorozatos lesújtó bírói ítéletekben, nem tesznek jó szolgálatot annak az általános óhajnak, hogy a politikai helyzetben enyhülés következék be.

A közigazgatási bíróság szombaton hirdette ki ítéletét a nagybaracscai kerület mandátuma ellen benyújtott petíció ügyében: gróf Teleki János NPKépviselő mandátumát megsemmisítette és dr. Mojzes Jánost nyilvánította ki a kerület képviselőjének. Nagybaracska az általános választás gróf Teleki Jánosnak juttatta a mandátumot, aki a választási elnök megállapítása szerint kilenc szavazattal kapott többséget, mint ellenfele, dr. Mojzes János, a független kisgazdapárt jelöltje. Mojzes választói panaszát adta be a választás ellen a közigazgatási bíróságnál, a visszaélések, törvénytelenségek egész sorát hozták fel panasziratukban és kérték a választás eredményének kiigazítását. A közigazgatási bíróság dr. Torzsay-Biber Gyula elnöklésével hónapok át tárgyalta a petíciót és a bizonyítási eljárás befejezése után szombaton hirdette ki ítéletét.

Rendkívül nagy érdeklődés nyilvánult meg az ítélethirdetés iránt és Torzsay-Biber Gyula elnök zsufolt padosrok előtt ismertette a bíróság ítéletét. Eszerint a közigazgatási bíróság a nagybaracscai választás ügyében a választást védők által Mojzes János választójogának és választhatóságának felfüggesztése iránt benyújtott kérelmet elutasítja, ezzel szemben helyt ad a panaszosok kérelmének és a választásnak azt az eredményét, amely szerint Teleki János grófot választották meg országgyűlési képviselőnek, kiigazítja és Mojzes Jánost jelenti ki a nagybaracscai kerület megválasztott képviselőjének.

A bíróság kötelezi gróf Teleki Jánost és a választásvédőket, hogy Pfeiffer Zoltánnak, a panaszosok képviselőjének 9800 pengő költséget 15 nap alatt végrehajtás terhe mellett fizessenek ki.

A közigazgatási bíróság Mayer Márton és Fejes Ferenc szavazatszéd küldöttségi elnökök választójogát és választhatóságát 3—5 évre, Major Sándor választójogát és választhatóságát pedig két évre felfüggeszti. Az ítéletet a bíróság az érdekelt felekkel, a képviselőházzal és Bácsmegeye alispánjával közli.

Az ítélet kihirdetése után az elnök hozzákezdett az indokolás ismertetéséhez. Mindenekelőtt előadta, hogy a Mojzes János érdekében petícióval Hefner Antal és társai azt kérték a közigazgatási bíróságtól, hogy 1249 szavazatot adjon hozzá Mojzes szavazataihoz, mert ekkora volt azoknak a választóknak a száma, akiket nem engedtek törvényesen leszavazni. Hefner Antal és társai — mondja az indokolás — hivatkoztak különböző törvénytelenségekre és szabálytalanságokra, amelyek a választások alatt történtek. Ismertette az indokolás ezután azokat a kifogásokat, amelyeket Teleki János hívei emeltek Mojzes Jánossal szemben. Teleki hívei Mojzes választójogának felfüggesztését kérték, mert szerintük Mojzes etetett-ítatott a választáson, megfélemlítette a bacsmonostori segédjegyzőt, telefonon befolyásolta Mátyás János szavazatszéd küldöttségi helyettes elnököt. Teleki hívei szerint Mojzes szavazataiból 549-et le kell számítani, 1100 szavazatot pedig még Teleki szavazataihoz kell hozzáadni.

Akik nem szavazhattak le.

Mojzes és Teleki hívei panasziratainak ismertetése után az indokolás ezeket mondja:

— A közigazgatási bíróság az ügy egész elbírálta anyagának beható vizsgálata alapján a következőket állapította meg:

Barna István bacsmonostori lakost és társait jogosulatlanul ütötték el a szavazástól, Vida István és társait a szavazás idő előtti lezárásával ugyan csak jogosulatlanul akadályozták meg abban, hogy leszavazzanak. A Major Sándor szavazatszéd küldöttségi elnök hünperében kihallgatott tanuk igazolták, hogy törvényellenesen, idő előtt zárták le a szavazást és csendőrökkel zavarták el a választókat, akik még szavazni akartak. Mayer Márton szavazatszéd küldöttségi elnök pedig Fejes Ferenc szavazatszéd küldöttségi jegyzővel együtt meghamisította az ugynevezett rovatolási ivateket. Bár jogerős

bírói ítélet e hamisítványról nincs, a közigazgatási bíróság mégis tényként állapította meg, hogy a hamisítás megtörtént, mert ezt tények és tanúk igazolják.

Meghamisított szavazó ívek.

A hamisítás úgy történt, hogy miközben Győrpusztáról Nagybaracska felé vittek az ivateket, Csák-alján meghamisították azokat, itt új ivateket készítettek, amelyekből kihagyták Mojzes szavazóit, akiket azután Teleki íveibe irtak be. De olyan szavazókat is beírtak Teleki íveibe, akik egyáltalán nem szavaztak. Feltűnőnek tartja a közigazgatási bíróság, hogy Mayer Márton szavazatszéd küldöttségi elnök és Fejes Ferenc azt vallották, hogy nem emlékeznek a történetekre, holott kétségtelen részük volt a hamisításban.

Tényként állapítja meg a közigazgatási bíróság azt is, hogy ifj. Kern János Mojzes-parti vezetőembert egy jelentéktelen bűncselekmény gyanúja miatt letartóztatott a csendőrség és csak a választás napján délután hat órakor, amikor a záróra már ki volt tűzve, bocsátotta szabadon, holott ifj. Kern János letartóztatása teljesen indokolatlan volt, mert szokásától tartani nem kellett.

„Súlyos törvénytöréségek.”

Mind ezek megállapítása után a közigazgatási bíróság a Teleki Jánosra leadott szavazatokból huszonöt szavazatot elvont, nyolcvannyalc szavazatot pedig Mojzes Jánosnak ítél meg és azt állapította meg, hogy 404 szavazattal többes jelentkezik Mojzes javára.

Ami Teleki híveinek panasziratát illeti, az azokban foglalt panaszok bizonyítását részben mellőzte a közigazgatási bíróság, mert nem találta bizonyításra alkalmasnak azokat, amire pedig lefolytatta a bizonyítást, az nem vezetett eredményre az eljárás során.

Végül az ítélet indokolása foglalkozott azzal, miért kellett felfüggeszteni Mayer Márton szavazatszéd küldöttségi elnök és Fejes Ferenc szavazatszéd küldöttségi jegyző és Major Sándor szavazatszéd küldöttségi elnök választójogát. A felfüggesztés a választójogi törvény 128. szakaszában foglalt rendelkezések alapján történt. Mayer és Fejes választójogát azért felfüggesztette fel a maximális időtartamra: öt-öt évre a bíróság, mert eljárásukban súlyos törvénytelenségeket láttak és Mayer Fejes eljárásának törvénytörő szándékos és tudatos volta és az abban meggyűlölvánuló alkalmatlanság teljes mértékben indokolja, hogy választójogukat és választhatóságukat a maximális időre fűggeszse fel a közigazgatási bíróság.

Megjelent az új telefonkönyv.

A hatszámjegyű rendszerre június 27-én éjfélkor tér át a posta.

A postavezérgazgatóság kiadásában szombaton reggel jelent meg az 1936. évi új budapesti távbeszélő névsor, amely a korábbi kiadványokkal szemben sok újítást tartalmaz. Mindenekelőtt öröndetes, hogy a telefonkönyv vaskosabb, mint legutolsó elődje. A könyv megvastagodását nemcsak az idézte elő, hogy tavaly óta szaporodott az előfizetők száma, hanem az is, hogy a telefonigazgatóság az előfizetők jogos panaszára, szakított azzal a rendszerrel, hogy a szaknévsorban csak azoknak a nevét közlik, akik a beiktatásért fizetnek. Az új telefonnévsor mellékelte alkotó szaknévsorban a megfelelő foglalkozási ágaknál valamennyi előfizető neve díjtalanul szerepel. Csak azoktól kértek díjazást, akik nevüket vagy cégüket a rendesnél nagyobb betűkkel, vagy több foglalkozási ágánál kérték beiktatni. Amíg a korábbi telefonkönyv rendes névsora 353 oldal volt, addig az új könyv névsora 390 oldalnyi, a szaknévsor pedig 160 oldalról 206 oldalra bővült.

De nemcsak ez a szaporodás jelent újat az idei távbeszélő névsorban, hanem mint ismeretes, megváltozik az összes előfizetők száma is. A telefonszámok megváltoztatása tudvalevőleg az eddigi ötös számrendszernek hatos számrendszerre történő bővülésével jár.

A postavezérgazgatóság egyébként az új telefonkönyv megjelenésével kapcsolatban a következőket közli:

A budapesti és a Budapest környékén levő távbeszélőhálózatok állomásainak 1936. májusi névsora megjelent. Az új névsor kiadása a budapesti távbeszélőállomások (fővonalak) eddigi ötjegyű kapcsolási számának hatszámjegyű rendszerre alakításával kapcsolatban vált szükségessé. Az új névsorokat a telefon előfizetők a június 16-án címükre postán megküldött „Ertesítés” átadása mellett június 20-ától szeptember 30-áig díjtalanul vehetik át a névsorok kiosztásával és árusításával megbízott hivataloknál. Kívánatos, hogy a budapesti távbeszélő előfizetők az új névsort a kiosztással és árusítással megbízott hivataloknál június 27-ig vegyék át és június 28-tól kezdve csak azt használják.

A m. kir. posta június 27-én éjjel 24 órakor az egész budapesti hálózatban a jelenlegi ötszámjegyű rendszerről az új hatszámjegyű hívószámra tér át. A távbeszélőállomások eddigi kapcsolási száma tehát megváltozik.

A távolsági (interurbán) bejelentő 01, a távirat és üzenetközvetítő 02, a hibajelentő 03, a budapesti mentők 04 és a budapesti tűzoltóság 05 kétjegyű kapcsolási száma ezután is változatlan marad.